ڕۆژووی سوننەت

پێغەمبەر ﷺ هانی خەڵکی ئەدا بۆ بەڕۆژوو بوون لەم ڕۆژانەدا:

ڕۆژووی شەش ڕۆژ لە مانگی شەواڵ:

جەماعەت ئەگێڕنەوە –جگە لە بوخاری و نەسائی– لە ئەبو ئەییوبی ئەنصارییەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (مَن صَامَ رَمضَانَ ثُمَّ أتبعَهُ سِتاً مِن شَوَّال، فكَأنَّمَا صَامَ الدَّهر). واتە: هەرکەس مانگی ڕەمەزان بەڕۆژوو بوو، وە شەش ڕۆژیش لە شەوال بە دوایدا بەڕۆژوو بێت، وەك ئەوە وایە کە ساڵێك بەڕۆژوو بووبێت.

وە لای ئەحمەد ئەو شەش ڕۆژە بەسەریەکەوە بێت، یان بەسەریەکەوە نەبێت هەر ئەبێت، وە هیچیان لە هیچیان چاکتر نین و وەك یەکن.

بەڵام لای حەنەفیەکان و شافیعییەکان چاکتر وایە بە سەریەکەوە بێت یەکسەر دوای جێژن.

ڕۆژووی دە ڕۆژ لە مانگی (ذي الحجة) وە تەئکیدی ڕۆژی عەرەفە بۆ جگە لە حاجی:

١– لە ئەبو قەتادەوە ﷺ هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (صَومُ يومِ عَرَفَة، يُكفِّرُ سَنَتَين، مَاضِيَةً وَمُستَقبلةً، وَصَومُ يومِ عَاشُورَاءَ يُكفِّرُ سَنَةً مَاضِيَةً) (رواه الجماعة إلا البخاري والترمذي). واتە: ڕۆژووی ڕۆژی عەرەفە کەفارەتی گوناحی دوو ساڵە، ساڵی پێشوو ساڵی داهاتوو، وە ڕۆژووی ڕۆژی عاشورا کەفارەتی گوناحی ساڵی پێشووە.

٢– لە حەفصەوە هاتووە فەرمویەتی پێغەمبەر ﷺ وازی لە چوار شت نەئەهێنا: ڕۆژووی عاشورا، و دە ڕۆژ لە مانگی (ذي الحجة)، و لە هەرمانگێکدا سێ ڕۆژو، وە دوو ڕکاتی پێش نوێژی بەیانی (ئەحمەدو نەسائی گێڕاویانەتەوە).

٣– لە عوقبەی کوڕی عامیرەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (يَومُ عَرَفَةَ، وَيومُ النَّحرِ، وَأيَّامُ التَّشرِيقِ، عِيدُنَا – أهلَ الإسلامِ– وَهِيَ أيَّامُ أكلٍ وَشُربٍ) (رواه الخمسة، إلا ابن ماجه وصححه الترمذي). واتە: ڕۆژی عەرەفە و ڕۆژی قوربانی کردن و سێ ڕۆژی دوای قوربانی کردن، جەژنی ئێمەی موسوڵمانە، وە ئەم ڕۆژانە ڕۆژی خواردن وخواردنەوەن.

٤– لە ئەبوهورەیرەوە هاتووە کە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ ڕۆژوو گرتنی ڕۆژی عەرەفەی –بۆ حاجی– قەدەغە کردبوو[1] (ئەحمەدو ئەبوداوودو نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە).

(ترمذي) ووتویەتی: زانایان ڕۆژوو گرتنی ڕۆژی عەرەفەیان بە موستەحەب دائەنا جگە لەو کەسانەی کە لە عەرەفەن.

٥– لە (أم الفضل)ەوە هاتووە: ڕۆژی عەرەفە گومانمان لە بەڕۆژوو بوونی پێغەمبەر ﷺ هەبوو، منیش قاپێك شیرم بۆ نارد، ئەویش خواردییەوە، لەکاتێکدا ووتاری ئەدا لە عەرەفە (موسلیم و بوخاری گێڕاویانەتەوە).

([1]) کورتەی قسەی شێخ ئەلبانی ئەوەیە: سەنەدیەکەی زەعیفە کەسێکی مەجهولی تێدایە و لە (الأحاديث الضعيفة) دا تەخریج کراوە بە ژمارە (٤٠٤).

ڕوژووی مانگی موحەڕڕەم و تەئکیدی ڕۆژی عاشوڕاو ڕۆژێکی پێش عاشوڕاو ڕۆژێك پاش عاشورا:

١- له ئەبوهورەیرەوە هاتووە کە فەرمویەتی: لە پێغەمبەریان ﷺ پرسی چاکترین نوێژ دوای نوێژە فەڕزەکان کام نوێژەیە؟ فەرمووی: (الصَّلاةُ فِي جَوفِ اللَّيلِ). واتە: ئەو نوێژەی لە نیوە شەودا بکرێت.

پاشان لێیان پرسی: ئەی چاکترین ڕۆژوو دوای ڕۆژووی ڕەمەزان کام ڕۆژووەیە؟ فەرمووی: (شَهرُ اللهِ الَّذي تَدعُونَهُ المُحَرَّم). واتە: ڕۆژووی ئەو مانگەی خوایە کە پێی ئەڵێن موحەڕڕەم (ئەحمەد و موسلیم و ئەبوداود گێڕاویانەتەوە).

٢- لە موعاوییەی کوڕی ئەبوسوفیانەوە هاتووە فەرمویەتی: گوێم لە پێغەمبەر ﷺ بوو ئەیفەرموو: (إنَّ هَذا يَومُ عَاشُوراءَ، وَلَم يُكتَب عَلَيكُم صِيامُهُ، وأَنا صَائِمٌ، فَمَن شَاءَ صَامَ، وَمَن شَاءَ فَليُفطِر) (متفق عليه). واتە: ئەم ڕۆژە ڕۆژی عاشورایە، خوا لەسەری نەنووسیون بەڕۆژوو بن تێیدا، وە من بەڕۆژووم، جا هەرکەس حەز ئەکات بەڕۆژوو بێت، وە هەر کەس حەز ناکات بەڕۆژوو نەبێت.

٣- لە عائیشەوە خوای لێ ڕازی بێت هاتوە کە فەرمویەتی: ڕۆژی عاشورا ڕوژێك بوو قورەیش لەسەردەمی نەزانیدا تێیدا بەڕۆژوو ئەبوون، وە پێغەمبەر ﷺ تێیدا بەڕۆژوو ئەبوو، کاتێ هاتینە مەدینە هەر بەڕۆژوو ئەبوو، وە فەرمانی بە خەڵکەکەش ئەکرد کە بەڕۆژوو بن، بەڵام کاتێ ڕەمەزان فەرز کرا فەرموی: (مَن شَاءَ صَامَهُ وَمَن شَاءَ تَرَكَهُ) (متفق عليه). واتە: هەرکەس حەز ئەکات بەڕۆژوو بێت تێیدا، وە هەر کەس حەز ناکات با وازی لێ بێنێت.

٤- لە ئیبنوعەبباسەوە خوا لێیان ڕازی بێت هاتووە کە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ کاتێ هاتە مەدینە سەیری کرد جولەکە ڕۆژی عاشورا بەڕۆژوو ئەبن، فەرمووی: (ئەمە چییە؟) ووتیان: ڕۆژێکی پیرۆزە خوا لەم ڕۆژەدا موسا و بەنی ئیسرائیلی لە دوژمن ڕزگار کردووە، بۆیە موسا تێیدا بەڕۆژوو بووە، پێغەمبەر ﷺ فەرموی: (أنَا أحَقُّ بِمُوسى مِنكُم). واتە: من لە پێش ترم بۆ موسا لە ئێوە.

جا پێغەمبەر ﷺ تێیدا بەڕۆژوو بوو، وە فەرمانی ئەکرد خەڵکیش بەڕۆژوو بن تێیدا (بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە).

٥- لە ئەبوموسای ئەشعەرییەوە ﷺ هاتووە فەرمویەتی: جولەکە ڕێزیان لە ڕۆژی عاشورا ئەگرت و کردبویانە جەژنی خۆیان، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (صُومُوهُ أنتُم) واتە: ئێوە تێیدا بەڕۆژوو بن (موسلیم و بوخاری گێڕاویانەتەوە).

٦- لە ئیبنوعەبباسەوە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە ووتویەتی: پێغەمبەر ﷺ ڕۆژی عاشورای گرت و فەرمانی دا بەگرتنی، ووتیان: ئەی نێرراوی خوا، ئەوە ڕۆژێکە جولەکە وگاور ڕێزی ئەگرن، فەرمووی: (إذَا كَانَ العَامَ المُقبِل -إن شاءَ اللهُ- صُمنَا اليَومَ التَّاسِعَ). (رواه مسلم وأبوداود). واتە: خوا بیەوێ ساڵی داهاتوو نۆهەمیش ئەگرین. جا ساڵ نەگەڕایەوە کۆچی دوایی کرد.

وە لە (لفظ)ێکی تردا هاتووە فەرموویەتی: (لَئِن بَقِيتُ إلى قَابِلٍ لأصُومَنَّ التَّاسِعَ) (رواه أحمد ومسلم) واتە: ئەگەر بمێنم ساڵێکی تر نۆهەمیشی لێ ئەگرم- واتە: لە گەڵ دەیەمدا-.

زانایان ئەڵێن: بەڕۆژوو بوونی ڕۆژی عاشورا سێ جورە:

یەکەم: ڕۆژوو گرتنی سێ ڕۆژی نۆهەم و دەیەم و یانزەهەمی.

دووەم: گرتنی نۆیەم و دەیەمی.

سێیەم: گرتنی دەیەمی بەتەنها.

فراوانی کردن لە ڕۆژی عاشورادا:

لە جابیری کوڕی عبداللە وە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (مَن وَسَّعَ على نَفسِهِ وأَهلِهِ يَومَ عَاشُوراءَ، وَسَّعَ اللهُ عَلَيهِ سَائِرَ سَنَتِهِ) (رواه البيهقي في الشعب وابن عبدالبر). واتە: هەرکەس لەڕۆژی عاشورادا فراوانی بکات بۆ خۆی و خێزانی، خوا ئەو ساڵە ماڵ و سامانی فراوان ئەکات.

ئەم حەدیسە ڕێگای تریشی هەیە، هەموویان لاوازن، بەڵام ئەگەر بخرێنە پاڵ یەك هێز پەیدا ئەکەن، وەك سەخاوی ووتویەتی[٢].

ڕۆژووی بەشی زۆری مانگی شەعبان:

پێغەمبەر ﷺ بەشی زۆری مانگی شەعبان بەڕۆژوو ئەبوو، عایشە فەرمویەتی: پێغەمبەرم ﷺ نەبینیوە هیچ مانگێك تا سەر بەڕۆژوو بێت تێیدا جگە لە ڕەمەزان، وە نەم بینیوە هیچ مانگێك ئەوەندەی شەعبان زۆر تێیدا بەڕۆژوو بوو بێت. (بوخاری وموسلیم گێڕاویانەتەوە).

وە لە ئوسامەی کوڕی زەیدەوە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە فەرمویەتی: ووتم: ئەی نێرراوی خوا نەم بینیوە لە هیچ مانگێکدا ئەوەندەی مانگی شەعبان بەڕۆژوو بیت تێیدا؟ فەرمووی: (ذَلِكَ شَهرٌ يَغفَلُ النَّاسُ عَنهُ، بَينَ رَجَبٍ وَرَمَضَانَ،

---

[2] کورتەی قسەی شێخ ئەوەیە: ئەوە قسەی سەخاوی خۆیەتی کە ئەڵێت: یەکتر بەهێز ئەکەن، و ئێمە پێمان وایە کە وانەبێت.

شێخ لێکۆڵینەوە لەسەر حەدیسەکە ئەکات و باسی عیللەتەکانی ئەکات و قسەی زانایانی لەسەر ئەهێنێتەوە. پاشان ئەفەرمووێت:

هەموو ڕێگاکانی کۆمەڵێك مەتروك و مەجهول ئەیگێڕنەوە، لەوانەشە ئەوانە لە دوژمنەکانی حوسەینی کوڕی عەلی بن ڕەزای خوایان لێ بێت، کە حەدیسیان لەسەر فەزڵ و چاکی خواردن دان و چاو ڕشتن و جگە لەوانەشیان هەڵبەستوە لە ڕۆژی عاشورادا، بۆ بەرهەڵستی کردن لەگەڵ ئەو شیعانەدا کە ئەو ڕۆژەیان کردووە بە ڕۆژی ماتەم لەسەر حوسەین ڕەزای خوای لێ بێت، چونکە حوسەین لەو ڕۆژەدا کوژرا، هەر لەبەر ئەوە (شيخ الإسلام) ڕەحمەتی خوای لێ بێت، بڕیوبەتی‌یەوە کە ئەم حەدیسە درۆیە.

وە باسی ئەوە ئەکات کە لەبارەی ئەم حەدیسە لە ئیمام ئەحمەدیان پرسی ئەویش پێی وابوو کە هیچ نییە، وە بەوەش پاڵپشتی بۆ ئەم قسەیەی خۆی هێناوە کە هیچ کام لە سەلەف فراوانیان لە ڕۆژی عاشورادا بە موستەحەب نەزانیوە، وە هیچ کام لەم حەدیسانە لەسەردەمی قەرنە چاکەکاندا نەناسراون (کە پێغەمبەر ﷺ دانی بە چاکیاندا ناوە) و شێخی ئیسلام بەدرێژی باسی لەسەر کردووە لە (الفتاوى) دا (٢/٢٤٨-٢٥٦) جا بۆی بگەڕێرەوە.

وە مەناوی لە مەجدی لوغەویەوە ئەگێڕێتەوە کە ووتویەتی:

ئەوەی لەبارەی ڕۆژی عاشوراوە ئەگێڕنەوە لەرۆژوو گرتن و نەفەقە کردن و خەنە بەکارهێنان و سەروریش چەور کردن و چاو ڕشتن، لەو بیدعانەیە کە قاتلەکانی حوسەین ڕەزای خوای لێ بێت دروستیان کردووە (تمام المنة).

وَهُوَ شَهرٌ تُرفَعُ فِيهِ الأعمَالُ إلى رَبِّ العَالَمِينَ؛ فَأُحِبُّ أن يُرفَعَ عَمَلِي وَأنَا صَائِمٌ). (رواه أبوداود والنسائي وصححه ابن خزيمه)[٣]. واتە: ئەوە مانگێكە لە نێوان مانگی ڕەجەب و ڕەمەزاندایە خەڵك تێیدا بێ ئاگان، وە ئەوە مانگێكە كردەوەی تێدا بەرز ئەكرێتەوە بۆ لای پەروەردگاری جیهانیان، منیش حەز ئەكەم كاتێ كردەوەكانم بەرز ئەكرێتەوە بەڕۆژوو بم.

وە تایبەت كردنی نیوەی مانگی شەعبان بەڕۆژوو گرتن وا بزانرێ كە فەضیلەتی هەیە بەسەر ڕۆژەكانی تردا، ئەوە هیچ بەڵگەیەكی ڕاستی لەسەر نییە.

ڕۆژووی مانگە حەرامەكان:

مانگە حەرامەكان بریتین لە ذولقەعیدە و ذولحیججە و موحەڕڕەم و ڕەجەب، وە پەسەندە مرۆڤ زۆر تێیاندا بەڕۆژوو بێت.

لە پیاوێكی باهیلییەوە هاتووە ووتویەتی: چووم بۆ لای پێغەمبەر ﷺ ووتم: ئەی نێرراوی خوا من ئەو پیاوەم پار هاتمە لات، فەرمووی: (فَمَا غَيَّرَكَ، وَقَد كُنتَ حَسَنَ الهَيئَةِ؟). واتە: ئەی چی تۆی گۆڕیوە، لەوە پێش شێوەت جوان بوو؟ ووتم: لەوكاتەوە لە تۆ جیا بوومەوە بە شەو نەبێت بەڕۆژ هیچم نەخواردووە، فەرمووی: (لِمَ عَذَّبتَ نَفسَكَ؟) واتە: بۆچی خۆت شكەنجە داوە؟ پاشان فەرمووی: (صُم شَهرَ الصَّبرِ وَيَوماً مِن كُلِّ شَهرٍ). واتە: مانگی ئارام گرتن بەڕۆژوو بە و لە هەموو مانگێكدا ڕۆژێك بەڕۆژوو بە، ووتم: بۆم زیاد بكە چونكی تواناییم هەیە، فەرمووی: مانگی دوو ڕۆژ بەڕۆژوو بە، ووتم: زیاتر، فەرمووی: سێ ڕۆژ، سێ ڕۆژ لە مانگە حەرامەكاندا بەڕۆژوو بە، واتە: سێ ڕۆژ بەڕۆژوو بە و سێ ڕۆژ بەڕۆژوو مەبە، جا پێغەمبەر ﷺ سێ پەنجەكانی كۆ ئەكردەوە و بڵاوی ئەكردنەوە[٤]. (رواه أحمد وأبوداود وابن ماجه والبيهقي بسند جيد).

وە بەڕۆژوو بوون لە مانگی ڕەجەبدا چاكتر نییە لە ڕۆژووی مانگەكانی تر، ئەوە نەبێت ڕەجەب لە مانگە حەرامەكانە، وە لە سوننەتدا نەهاتووە كە ڕۆژووی مانگی ڕەجەب بە تایبەتی فەزڵی ببێت، وە ئەوەی لەوبارەیەوە هاتووە بۆ ئەوە نابێت كە ببێتە بەڵگە.

---

(3) دانەر لە گێڕانەوەی ئەم حەدیسە بۆلای ئەبوداود چاوی لە (حافظ) كردووە لە فەتحدا. و صەنعانی لە (سبل السلام) دا و شەوكانی لە (نيل الأوطار) ئەمەش وەهمێكە لە هەموویانەوە كە یەك بە دوای یەك لەسەری ڕۆیشتوون چونكە ئەم حەدیسە لای ئەبو داود نییە، بەڵكو حەدیسێكی تری هەیە لە ئوسامەوە لەبارەی ڕۆژوو گرتنی دوو شەممە و پێنج شەممە.

جا لەبەر ئەوە (منذري) لە (الترغيب)دا و (حافظ) لە (تبيين العجب فيما ورد في فضل رجب)دا، وە هەروەها نابلسی لە (الذخائر) دا هەموو ئەمانە تەنها گێڕاویانەتەوە بۆ نەسائی، پاشان ئەم حەدیسە لای نەسائی سەنەدەكەی حەسەنە.

(4) شێخ ئەلبانی لەبارەی ئەم حەدیسەوە ئەفەرمووێت: سەنەدەكەی جید نییە چونكە ڕاویەكەی دڵەڕاوكێ (إضطراب)ی تێدا كردووە لە چەند ڕوویەكەوە كە (حافظ) لە (التهذيب)دا باسی كردووە، هەروەها (منذري) لە (مختصر السنن) دا وە ووتویەتی: ئەم جیاوازییەی تێ كەوتووە هەروەكو ئەبینیت، و هەندێك لە شێخەكانمان ئاماژەیان بۆ زەعیفی كردووە، وە ئەمەش ڕێی تێ ئەچێت وابێت، منیش ئەڵێم: عیللەتێكی تریشی تێدایە ئەویش جەهالەتە وەك لە (ضعيف أبي داود) دا ڕوونم كردۆتەوە بە ژمارە (٤١٩).

ئیبنوحەجەر ووتویەتی: دەربارەی فەزڵی مانگی ڕەجەب و ڕۆژووی ڕەجەب، هەروەها لەبارەی ڕۆژووێكی تایبەت و شەونوێژ لە ڕجەبدا حەدیسێكی صەحیح نەهاتوە كە بگونجێ بۆ بەڵگە.

ڕۆژووی دوو شەممان و پێنج شەممان:

لە ئەبوهورەیرەوە هاتووە كە پێغەمبەر ﷺ بە زۆری ڕۆژانی دووشەممەو پێنج شەممە بەڕۆژوو ئەبوو، لەو بارەیەوە پرسیاری لێ كرا، فەرمووی: (إنَّ الأعمَالَ تُعرَضُ كُلَّ اثنَينِ وَخَمِيس، فَيَغفِرُ اللهُ لِكُلِّ مُسلِمٍ، أو لِكُلِّ مُؤمِنٍ، إلا المُتَهَاجِرَينِ، فَيَقُولُ أخِّرهُمَا) (رواه أحمد بسند صحيح)[٥]. واتە: كردەوەكان ڕۆژانی دووشەممە وپێنج شەممە نیشان ئەدرێن، پاشان خوا لە هەموو موسوڵمانێك یا لە هەموو باوەڕدارێك خۆش ئەبێت، جگە لەوانەی دەنگیان لەیەك دابڕیوە، ئەفەرمووێ: دوایان بخە.

لە صەحیحی موسلیمدا هاتووە كە پێغەمبەر ﷺ دەربارەی ڕۆژووی دووشەممە پرسیاری لێ كرا فەرمووی: (ذَاكَ يَومٌ وُلِدتُ فِيهِ، وَأُنزِلَ عَلَيَّ فِيهِ). واتە: ئەوە ڕۆژێكە منی تێدا لە دایك بووم وتێیدا قورئانم بۆ هاتۆتە خوارەوە.

بەڕۆژوو بوونی سێ ڕۆژ لە هەر مانگێكدا:

ئەبوذەڕی غیفاری رضي الله عنه فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ فەرمانی پێ ئەكردین كە لە هەرمانگێكدا سێ ڕۆژە سپی‌یەكان بەڕۆژوو بین، ئەوانیش سیانزەو چواردەو پانزەی هەموو مانگێكە، وە ئەیفەرموو: (هِيَ كَصَومِ الدَّهرِ). واتە: ئەو سێ ڕۆژە وەك ڕۆژووی هەموو ساڵە. (نەسائی گێراویەتی‌یەوە، و ئیبنوحیببان بەصەحیحی داناوە).

وە هاتووە لە پێغەمبەرەوە ﷺ كە لە مانگێكدا شەممەو یەك شەممەو دوو شەممە بەڕۆژوو ئەبوو، وە لە مانگێكی تر سێ شەممەو چوارشەممەو پێنج شەممە[٦].

---

[5] كورتەی قسەی شێخ ئەلبانی ئەوەیە كە ئەو حەدیسە صەحیحە، بەڵام ئیسنادەی ئەحمەد صحیح نی‌یە، ئینجا بەڵگەی لاوازی ئیسنادەكەی ئەحمەد و قسەی زانایانی لەسەر باس كردووە، پاشان ئەفەرمووێت: بۆیە ئەم حەدیسەم بە صەحیح داناوە چونكە هەروەك چاوت لێیە و —باس كرا لەمەوبەر- ڕستەی دووەمی صەحیحە، وە ڕستەی یەكەمیش چەند شایەتێكی هەیە، یەكێ لەو شایەتانە لە ئوسامەی كوڕی زەیدەوەیە، كە ئەم زیادەیەشی لەگەڵدایە: (ذانك يومان تعرض فيهما الأعمال على رب العالمين، فأحب أن يعرض عملي وأنا صائم) واتە ئەو دوو ڕۆژە كردەوەی بەندەكان نیشان پەروەدگاری جیهانیان ئەدرێت، جا من پێم خۆشە لەومایەدا كە كردەوەكەم نیشانی ئەدرێت بەڕۆژوو بم.

نەسائی و ئەحمەد بە سەنەدێكی حەسەن تەخریجیان كردووە، وە ئەبوداود لە ڕێگای دوەمەوە، وە ئیبنوخوزەیمە لە ڕێگای سێ‌یەمەوە ریوایەتی كردووە، تەماشای تەرغیب بكە، جا ئیبنوخوزەیمە ڕێگاكەی نەسائی و ئەبو داودی كردووە بە یەك، ئەمەش لە وەهمەكانی‌یەتی جا ئاگادار بە.

[6] لەوەدا كە نیسبەت بدرێتە پێغەمبەر ﷺ سەرنجی لەسەرە، چونكە لە ریوایەتی سوفیانە لە مەنصورەوە لە (خیثمە) وە لە عائیشەوە فەرموویەتی: ...ترمذي تەخریجی كردووە و ووتویەتی حەدیسێكی حەسەنە، و عبد الرحمن ی كوڕی مەهدی ئەم حەدیسەی لە سوفیانەوە گێڕاوەتەوە بەڵام ڕەفعی نەكردووە بۆ پێغەمبەر ﷺ.

(حافظ) لە فەتحدا ووتویەتی: ئەمەیان ویچوترە.

منیش ئەڵێم: عیللەتێكی تریشی هەیە لە (التهذیب) دا لە تەرجەمەی ئەم (خیثمە)دا هاتووە ـ كە عبدالرحمنە ـ لە ئیبنومەسعود و عومەرەوە ریوایەتی كردووە لەحاڵێكدا كە بۆ خۆی لێیانەوە نەی بیستووە.

وە ووتویەتی (إبن القطان) ئەڵێت: هەرچی لە عائیشەوە گێراویەتی‌یەوە پێویستی بە چاو پیاخشاندنەوە هەیە (تمام المنة).

جاری وابوو لەسەرەتای هەموو مانگێکدا سێ ڕۆژ بەڕۆژوو ئەبوو، وە لە پێنج شەممەی ئەوڵی مانگدا بەڕۆژوو ئەبوو، هەروەها دووشەممەی دووای ئەوەش، پاشان دووشەممەی دوای ئەوانەش[7].

ڕۆژە نا ڕۆژێك بەڕۆژوو بوون:

لە ئەبوسەلەمەی کوڕی عبدالرحمنەوە هاتووە، لە عبدالله ی کوڕی عەمرەوە کە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ پێی فەرمووم: بیستومە تۆ بە شەو نوێژ ئەکەیت و ڕۆژیش بەڕۆژوو ئەبیت، ووتم: بەڵێ ئەی نێرراوی خوا! فەرمووی: ڕۆژێك بەڕۆژوو بە و ڕۆژێك بەڕۆژوو مەبە، شەو نوێژیش بکە وبش خەوە، چونکە لاشەت و ژنەکەت و میوانەکەت مافیان هەیە بەسەرتەوە، وە ئەوەندەت بەسە کە لە هەموو مانگێکدا سێ ڕۆژ بەڕۆژوو بیت، ئەڵێ: من زۆریم لێ کردو ئەویش توندی کرد لەسەرم، ووتم: ئەی نێرراوی خوا،لەوە زیاتر ئەتوانم، فەرمووی: هەموو هەفتەیەك سێ ڕۆژ بەڕۆژوو بە، ئەڵێ: زۆرم لێ کردو ئەویش زۆری لێ کردم، ووتم: ئەی نێرراوی خوا لەوە زیاتر ئەتوانم، فەرمووی: دە وەك ڕۆژووی داود پێغەمبەر ﷺ بەڕۆژوو بە ئیتر لەوە زیاتر بەڕۆژوو نەبیت. ووتم: ئەی نێرراوی خوا ڕۆژووی داود پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) چۆن بووە؟ فەرمووی: ڕۆژێك بەڕۆژوو ئەبوو ڕۆژێك بەڕۆژوو نەئەبوو. (ئەحمەدو غەیری ئەو گێڕاویانەتەوە).

دیسان ڕیوایەت کراوە لە عبدالله ی کوڕی عەمرەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (أحَبُّ الصِّيَامِ إلى اللهِ صِيَامُ دَاوُد ، وَأحَبُّ الصَّلاةِ إلى اللهِ صَلاةُ دَاود ، كَانَ يَنَامُ نِصفَهُ، وَيقُومُ ثُلُثَهُ، وَيَنَامُ سُدسَهُ، وَكَانَ يَصُومُ يَوماً ، وَيُفطِرُ يَوماً). واتە: باشترین ڕۆژوو و نوێژ لای خوا نوێژو ڕۆژووی داود بووە، نیوەی شەوەکە خەوتووە، پاشان لە سێیەکی شەودا نوێژی کردووە و لەشەش یەکی داخەوتووە، وەڕۆژێك بەڕۆژوو بووەو ڕۆژێك بەڕۆژوو نەبووە.

دروستە ڕۆژووانی ڕۆژووی سوننەت، ڕۆژووەکەی بشکێنێت:

١- لە ئوممهانییەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ ڕۆژی فەتحی مەککە هاتە ماڵەوە و خواردنەوەیەکیان بۆ هێنا، ئەویش لێی خواردەوە، پاشان دایە دەستم بیخۆمەوە، ووتم: من بەڕۆژووم. فەرمووی: (إنَّ المُتَطَوِّعَ أميرٌ على نَفسِهِ فَإن شِئتَ فَصُومِي، وَإن شِئتَ فَأفطِرِي). واتە: ڕۆژووگری سوننەت سەرۆکی خۆیەتی، ئەگەر ئارەزو بکەیت بەر دەوام بە لە ڕۆژووەکەتدا، وە ئەگەر ئارەزو ئەکەیت ڕۆژووەکەت بشکێنە. (رواه أحمد والدارقطني والبيهقي).

---

[7] شتی وام لە هیچ کتێبێکی سوننەتدا نەدیوە، وە ئیبنوقەییمیش لەباسی ڕەوشتی پێغەمبەر ﷺ لە ڕۆژووەکەیدا باسی نەکردەوە، جا ئەترسم ئەم حەدیسە دانەر لێی هەڵگەڕابێتەوە یان لەسەر کەسانی تر جگە لەو هەڵگەڕابێتەوە.
چونکە ئەوەی ناسراوە لە سوننەتی پێغەمبەرەوە ﷺ ئەوەیە کە هەموو مانگێك سێ ڕۆژ بەڕۆژوو ئەبوو، لە سەرەتای مانگەوە، دوو شەممە بەڕۆژوو ئەبوو ئینجا ڕۆژی پێنج شەممە، پاشان پێنج شەممەکەی دوواتری.
نەسائی تەخریجی کردووە (١/٣٢٨) وە هەروەها جگە لەویش، وە لە صەحیحی ئەبوداودیشدا تەخریج کراوە (١/٢٠١٧) لە حەدیسی ئیبنوعومەرەوە، وە هەروەها نەسائی و ئەبوداود و ئەحمەد ئەیگێڕنەوە لە هەندێك خێزانەکانی پێغەمبەرەوە ﷺ و سەنەدەکەشی حەسەنە. (تمام المنة).

حاكم ئەم حەدیسە ئەگێڕێتەوە ئەڵێت: سەنەدەكەی صەحیحە، وە زاراوەكەی بەم شێوەیە: (الصَّائِمُ المُتَطَوِّعُ، أمِيرُ نَفسِهِ، إن شَاءَ صَامَ، وان شَاءَ أفطَرَ). واتە: كەسێك سوننەت بەڕۆژوو بێت لە دەست خۆیایەتی بەڕۆژوو ئەبێت یا ئەیشكێنێت.

لە ئەبوجوحەیفەوە هاتووە ووتویەتی: پێغەمبەر ﷺ سەلمان و ئەبودەرداڵی كردە برای یەكتر، جارێك سەلمان چوو بۆ دیدەنی ئەبودەرداء، بینی ئوممودەرداء پۆشاكی ناشیرینی لەبەردایە، پێی ووت: ئەوە چیتە؟ ووتی: ئەبودەرداڵی برات ئیحتیاجییەكی بە دونیا نییە، كاتێ ئەبودەرداء هاتەوە خواردنی بۆ دروست كرد، بە سەلمانی ووت: تۆ بخۆ من بەڕۆژووم. سەلمان ووتی: هەتا تۆ لێی نەخۆیت منیش ناخۆم، ئەویش لێی خوارد، كاتێ شەو هات ئەبودەرداء چوو بۆ شەو نوێژ سەلمان پێی ووت: بخەوە جارێ، ئەویش خەوت، پاشان هەڵسایەوە، سەلمان پێی ووت: بخەوەرەوە، هەتا شەو ئەوەندەی نەما، سەلمان پێی ووت: ئێستا هەستە، جا هەر دووكیان هەڵسان بۆ شەو نوێژ، ئینجا سەلمان پێی ووت: پەروەردگارت مافی بە سەرتەوە هەیە، خۆت مافت بە سەرخۆتەوە هەیە، خێزانت مافی بە سەرتەوە هەیە، جا هەریەك مافی خۆی بدەرێ. جا كاتێ ڕۆژ بۆوە چوو بۆ لای پێغەمبەر ﷺ باسەكەی بۆ گێڕایەوە، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: سەلمان ڕاستی كردووە. (بوخاری و ترمذي گێڕاویانەتەوە).

٣- لە ئەبوسەعیدی خودرییەوە ﷺ هاتووە فەرمویەتی: خواردنم بۆ پێغەمبەر ﷺ دروست كرد بوو، خۆی و یارەكانی هاتن، كاتێ خواردن دانرا پیاوێك لەناویاندا ووتی: من بەڕۆژووم. پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (دَعَاكُم أخُوكُم، وَتَكَلَّفَ لَكُم). واتە: براكەتان بانگی كردوون وخۆی ماندوو كردووە بۆتان. پاشان پێی فەرموو: (أفطِر وَصُم يَوماً مَكانَهُ، إن شِئتَ). واتە: بیشكێنە جا ئەگەر ویستت ڕۆژێكی تر لەجیاتی ئەمڕۆ بەڕۆژوو بە. (رواه البيهقي بإسناد حسن، كما قال الحافظ).

بەشی زۆری زانایان بۆ ئەوە چوون كە دروستە بۆ كەسێك بەڕۆژووی سوننەت بێت ڕۆژووەكەی بشكێنێت، وە موستەحەببە لە جیاتی ئەوە ڕۆژێكی تر بگرێتەوە، بەڵگەشیان ئەو حەدیسە صەحیح و صەریحانەیە.

===============

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ